

© 2024 Quarto Publishing plc
Tekst © 2024 Alastair Bonnett
Deze editie © 2024 uitgeverij Noordboek

Oorspronkelijke titel:
40 Maps That Will Change How You See The World
First published in 2024 by Ivy Press,
an imprint of The Quarto Group

Vertaling: Erick Vermeulen, Amsterdam
Omslagontwerp: Peter Boersma
Boekverzorging Nederlandse editie:
Sagor – Doortje Gorissen

ISBN 978 94 6471 235 3
NUR 905, 680

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

**ATLAS
VAN DE
VERRASSESENDE
40 KAARTEN
WAARMEE JE
DE WERELD
ANDERS
ZIET**

Alastair Bonnett

Noordboek

Inhoud

	Inleiding	6
Kaart 1	Een 9000 jaar oude stadsplattegrond	8
Kaart 2	De eerste moderne kaart	12
Kaart 3	De oudste kaart van de Britse Eilanden	16
Kaart 4	Toen China de wereld ontdekte?	22
Kaart 5	De wereld op zijn kop. Het Ottomaanse Rijk ziet de Nieuwe Wereld	26
Kaart 6	De Quetzalecatzin-kaart: Azteken tegenover koloniale macht	30
Kaart 7	Alle mensen op aarde vanuit Japans oogpunt	36
Kaart 8	Een scheepskaart uit stokjes en schelpen	40
Kaart 9	De uiteengespatte traan: een reis naar een andere kust	44
Kaart 10	Als Afrika niet was gekoloniseerd	48
Kaart 11	Een rijk zichtbaar gemaakt	54
Kaart 12	De Duitse VS	58
Kaart 13	Van wie is Alaska?	62
Kaart 14	Een werelds milieuplan uit Afrika	66
Kaart 15	Nieuwe kaarten voor een nieuwe supermacht	70
Kaart 16	Zuidwaarts! Het wordt druk op Antarctica	74
Kaart 17	China's hogesnelheidsrevolutie	78
Kaart 18	Een doorzichtige kaart van een driedimensionale stad	82
Kaart 19	Grote kaarten voor big data	86
Kaart 20	Googles kameleonkaarten	90
Kaart 21	Op naar een vrouwvriendelijke stad	94
Kaart 22	Overweldigd door het lawaai van auto's en vrachtwagens	98

Kaart 23	Een kaart van de geuren tijdens een kustvakantie	102
Kaart 24	Een liefdesspel	106
Kaart 25	Dwalende geesten: de kunst van gps	112
Kaart 26	Een kaart van de menselijke hersenen, plakje voor plakje	116
Kaart 27	Dansgeografie: hoe bijen kaarten tekenen	120
Kaart 28	Het houtige web: hoe bomen en schimmels elkaar helpen	124
Kaart 29	Aardkracht: hoe aardbevingen een verborgen planeet onthullen	128
Kaart 30	Aardappelplaneet: een kaart van de zwaartekracht	134
Kaart 31	Verticale uitersten: van de Challengerdiepte tot het Tilichomeer	138
Kaart 32	Er is maar één oceaan	142
Kaart 33	Soendaland: het vroegere thuisland verscholen onder de zee	146
Kaart 34	Europa in een ijsloze wereld	150
Kaart 35	Bakkend Iberië: een kaart van uitzonderlijke warmte	154
Kaart 36	Het verborgen grote meer	158
Kaart 37	Olympus Mons en nieuwe kaarten van Mars	162
Kaart 38	Een reis over de zon	166
Kaart 39	Meeroever op Titan	172
Kaart 40	Ons nieuwe thuis: de Laniakea-supercluster	176
	Bronnen	180
	Register	186
	Illustratieverantwoording	190
	Dankwoord	192
	Over de auteur	192

Inleiding

Dit beloof ik je. Deze veertig kaarten zullen je kijk op de wereld veranderen. Hoe ik dat weet? Omdat ze daar bij mij voor zorgden. De methode waarmee ik ze heb gekozen was eenvoudig. Zodra ik een kaart ontdekte die me een elektrische schok gaf – die me liet opspringen en me ertoe bracht om iemand vast te pakken en daarover te vertellen – wist ik het. Ik moet toegeven dat ik daarbij altijd struikelde over mijn woorden. Ik moest laten zien in plaats van vertellen. Woorden kunnen op zichzelf nooit recht doen aan een prachtige kaart.

Pas als je een kaart ziet, besef je dat. Je moet de kwetsbare nestachtige schoonheid van een Polynesische stokkenkaart zien (zie kaart 8, pag. 40) of de pastelkleuren en uitzonderlijke details van de laatste Marskaarten (zie kaart 37, pag. 162). En dan hebben we ook nog de sappige ondertonen die schuilen in de liefdeskaart (zie kaart 24, pag. 102). Ook kun je je hoofd erover breken als je kijkt naar driedimensionale kaarten, want die vormen de enige manier om de weg te vinden in verticale steden zoals Tokio (zie kaart 18, pag. 82). De kaarten verwarren, ze laten ons anders kijken, ze dwingen ons een nieuwe voorstelling te maken van zaken die we dachten te kennen of aannamen voor wat ze waren.

Veel van de veertig kaarten die ik heb verzameld tonen ons perspectieven die diepgaand verschillen van ons huidige beeld. De Aztekenkaarten (zie kaart 6, pag. 30) bijvoorbeeld zijn schitterend, maar ook boeiend, want ze brengen ons rechtstreeks in aanraking met culturen die zijn vermorzeld of gemarginaliseerd door de molochs van kolonialisme en globalisering. Al onze ‘moderne’ kaarten staan vol wegen en steden, maar vele ‘premoderne’ kaarten boden ook ruimte aan magie en verhalen. Die aanhalingstekens die ik plaats rondom het woord ‘modern’ betekenen iets. Dit is geen boek voor diegenen die er niet van houden dat hun aannamen worden uitgedaagd of voor Eurocentristen die denken dat het Westen alles heeft uitgevonden. Kijk eens naar het oude Chinese rastervierkant (zie kaart 2, pag. 12). Deze kaart is net zo rationeel, logisch en modern als de meeste eenen-

twintigste-eeuwse kaarten, maar hij stamt uit de twaalfde eeuw.

Er is geen universele tijdlijn van het samenstellen van kaarten, geen eenvoudig verhaal dat van eenvoudig naar ingewikkeld gaat. Werp eens een blik op onze eerste kaart (zie pag. 8), die is gevonden op een blootgelegde muur in Turkije. Iemand schilderde die 4000 jaar voordat de eerste stenen van de piramiden op hun plek werden gelegd, dus 9000 jaar geleden. Dergelijke kaarten werpen ons terug naar het diepe verleden. Ze zijn werkelijk exotisch, maar ze herijken ook de geschiedenis en rommelen met onze keurige ideeën van oud en nieuw, modern en premodern, wij en zij.

Kaarten kunnen ons meenemen naar andere werelden. Een van de helderste horizons voor de cartografie vormt de ruimte. Ik heb kaarten opgenomen die een voorbeeld zijn van de hypermoderne ‘astrogeografie’. Ze worden gemaakt door wetenschappers, en net zoals de kaart van het aardse zwaartekrachtsveld (zie kaart 30, pag. 134) of de verbinding tussen bomen en schimmels (zie kaart 28, pag. 124) zijn ze werkelijk prachtig. De weergave van gegevens in kaarten vormt een snel opkomend kerngereedschap in de wetenschap, maar kaarten zijn zowel kunst als wetenschap. Ze zijn beide en laten zich niet tot een daarvan beperken: kaarten volgen hun eigen regels en hebben hun eigen tradities en manieren van kijken.

Mensen hebben al duizenden jaren kaarten gemaakt, maar we betreden nu een nieuwe fase in het maken van kaarten. Iedereen met een smartphone maakt daarvan deel uit: we bepalen voortdurend onze

De Laniakea-supercluster

posities en we worden gepeild. Kaarten zijn overal: ze communiceren en organiseren wat we doen en wie we zijn. Ze meten de polsslagen van een digitaal verknootte samenleving.

De eenentwintigste eeuw is de gouden eeuw van de cartografie – een boude bewering die ik op deze pagina's zal staven –, maar dat maakt het des te belangrijker dat we onze ogen openen voor de vele routes en fundamenteën. Niet alleen onze geest, maar ook onze ziel. Als je kijkt naar een oude boeddhistische kaart uit Birma (zie kaart 9, pag. 44), die ons een wereld toont met de vorm van een traan die uiteenspat in eilanden, met een enkele groene boom op de top ervan, ontvang je een uitnodiging voor een reis naar een andere kust.

Het was een groot plezier om dit boek te schrijven, maar het vormt ook een eerbetoen. Het is een eerbetoen aan kaartenmakers uit lang vervlogen tijden van wie de namen in vergetelheid zijn geraakt, maar ook aan de huidige levendige generatie van kaartenmakers. Afgezien van de paar kaarten die we zelf tekenden (zie kaarten 20 en 31, op pag. 90 en pag. 138), zijn alle kaarten in dit boek originelen en we danken de vele getalenteerde kaartenmakers die ons toestemming hebben gegeven om hun werk te gebruiken. Kaarten behoren tot de krachtigste instrumenten voor com-

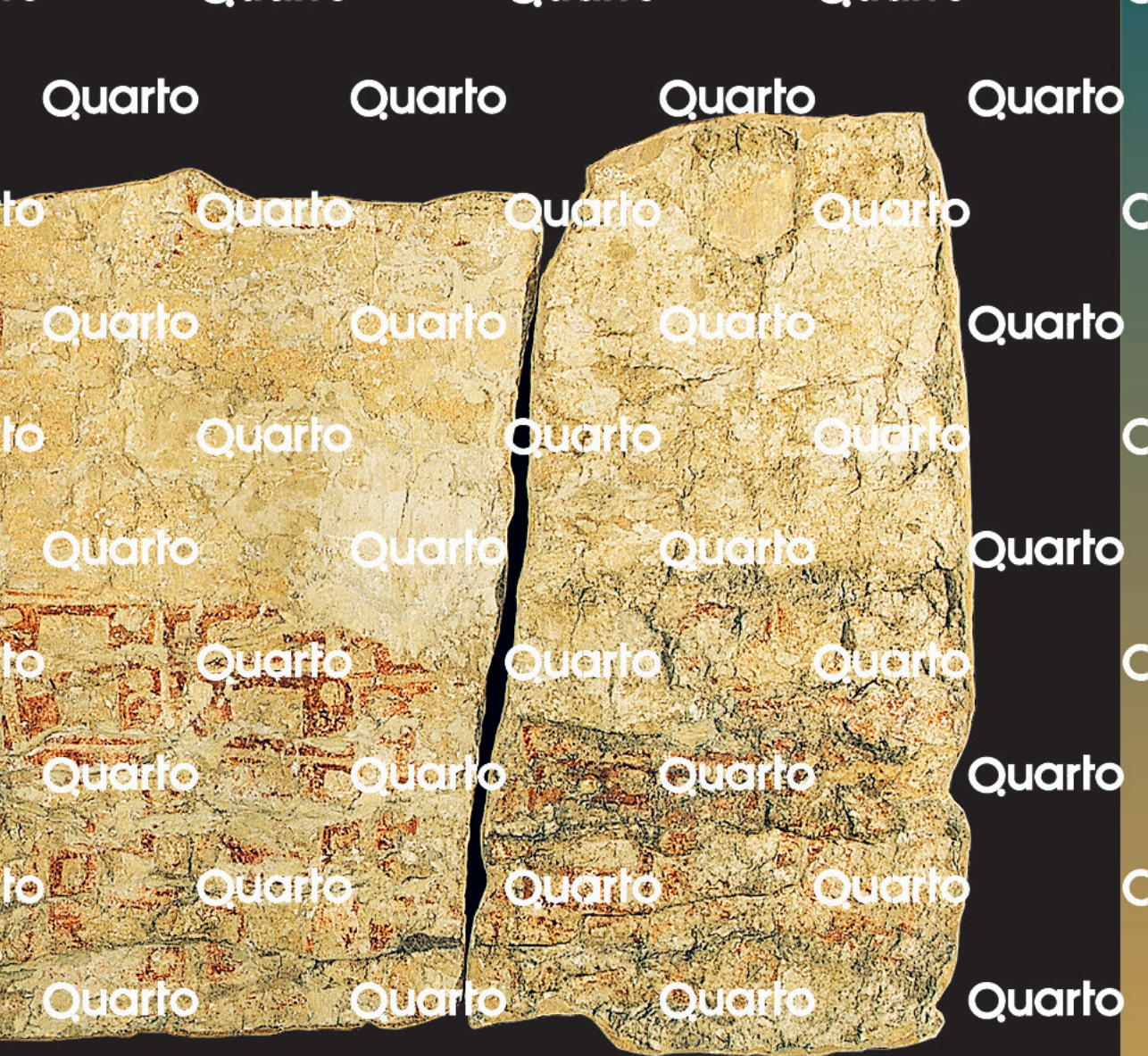
municatie en ontdekking voor onderzoekers van de eenentwintigste eeuw, voor een groot deel omdat dankzij nieuwe software, rekenkracht en satelliettechnologie het mogelijk is om kaarten samen te stellen met nieuwe niveaus van ingewikkeldheid en een nog nimmer vertoonde precisie. We beginnen te begrijpen dat kaarten niet alleen illustraties of nuttige gidsen zijn, maar ook ontdekkingsgereedschappen die de diepste processen in samenleving en natuur belichten.

Atlas van de verrassende kaarten beschrijft een wijde boog. Het gaat van het zeer oude tot het allernieuwste en van planeet Aarde tot in de verre ruimte. Maar lezers kunnen daar overal naar wens induiken. Elke pagina vertelt haar eigen verhaal.

Elk van deze veertig kaarten is een stoorzender. Dit zijn kaarten die onze kijk op de wereld uitdagen, soms een klein duwtje geven maar ons vaak omverblazen. Het boek geeft echter ook plezier. De kaarten die ik heb verzameld spreken tot de verbeelding, prikkelen de fantasie en zijn opwindend. Ze vertellen vele verhalen en bevatten veel belangrijke informatie om over te brengen. Ik hoop dat je het met me eens bent dat elke kaart op zijn eigen unieke manier een voorwerp is waarvan je kunt genieten.

Kasim

Muurschildering,
Çatalhöyük,
6000 v.Chr.

Een 9000 jaar oude stadsplattegrond

Vierduizend jaar voor de eerste Egyptische piramiden was er een bruisend stadje in het zuiden van Turkije. De inwoners bouwden en versierden keurige, vierkante huizen van leemsteen en begroeven overledenen nabij. Op zijn hoogtepunt huisden er zeventuizend mensen in wat we nu Çatalhöyük noemen. Deze archeologische vindplaats ligt ongeveer 140 kilometer ten zuiden van de berg Hasan, een vulkaan met twee kegels.

Deze kaart is een lange muurschildering en hij werd gevonden in een van de uitgegraven kamers. Aan de linkerkant kun je nog net de vulkaan zien, met vlekjes aangegeven, en zijn twee pieken. Daaronder ligt het stadje. Het is een dichte warboel van geometrische vormen die veel lijken op de huizen die zo kenmerkend zijn voor Çatalhöyük.

Het is een boeiend beeld: de eerste kaart van de eerste stad; een prehistorische vingerwijzing naar een stedelijke toekomst.

Ondanks dat die vindplaats zo oud is, kunnen we enkele dingen vertellen over de mensen die er leefden. We weten dat hun economie was gebaseerd op landbouw en het houden van kudde runderen en schapen. Hun stad was een doolhof, met de huizen dicht op elkaar gebouwd. Nog geen tien procent van de vindplaats is blootgelegd dus liggen er voortdurend nieuwe ontdekkingen in het verschiet. Recent is de eerste straat gevonden. Tot dan toe heerste het idee dat Çatalhöyük geen straten had en dat de enige manier waarop je er de weg kon vinden bestond uit het klauteren over de daken. De platte daken waren belangrijk. De huizen hadden geen deuren maar openingen in het plafond. Er werden ladders gebruikt om naar buiten te gaan. De daken fungeerden als pleinen en publieke ruimte.

Het was een keurig plaatsje, de Çatalhöyükers waren geen sloddervossen. Er is in de huizen nauwelijks afval gevonden en er waren specifieke plekken voor puin en afval. Iets anders dat we weten is dat de mensen die hier leefden een nauwe relatie met de doden onderhielden. Die werden te midden van de levenden begraven – er zijn lichamen aangetroffen onder vloeren, bedden en haarden – en hun overblijfselen werden doorgegeven. We hebben geen idee welk geloofssysteem Çatalhöyükers hanteerden, of ze een religie hadden of niet, maar we kunnen wel raden dat de doden een

belangrijke rol hadden, een werkelijke aanwezigheid, in het rituele en dagelijkse leven.

Çatalhöyük daagt ons uit. Het is negenduizend jaar oud, maar het is niet alleen stof en steen: het roept vragen op. Enkele van de meest intrigerende volgen uit het gegeven dat er geen sociale hiërarchie lijkt te zijn geweest. Er is geen paleis, er zijn geen grote huizen voor de rijken, geen tekenen van koningen en koninginnen. De huizen zijn allemaal vergelijkbaar. Dit was een communale samenleving waarin arbeid en voedsel werden gedeeld. Er zijn geen duidelijke aanwijzingen voor een pikorde. Dat geldt niet alleen voor klassen. Van wat we kunnen opmaken bestond er geen seksuele discriminatie in Çatalhöyük. De beroemdste gevonden voorwerpen zijn beeldjes van statige vrouwen, waarvan de ruime verhoudingen doen vermoeden dat ze iets met vruchtbaarheid van doen hadden. De Zittende Vrouw van Çatalhöyük is een van de bekendste. De majestueuze en onverholen dikke vrouwelijke vorm laat haar handen rusten op twee leeuwen. Ze werd gevonden in een graanmand, een aanwijzing dat haar aanwezigheid geacht werd om bij de oogst geluk te brengen.

Er zijn veel meer vrouwelijke dan mannelijke figuurtjes gevonden. Sommige geleerden hebben daaruit geconcludeerd dat Çatalhöyük een matriarchaat was. Het lijkt er echter op dat er sprake is van een nog radicalere verklaring. Bewijs uit skeletresten laat zien dat mannen en vrouwen dezelfde hoeveelheid voedsel aten, dat ze hetzelfde werk deden en dezelfde hoeveelheid tijd buitenshuis doorbrachten. Ze leefden zij aan zij en hadden dezelfde begrafenisrituelen. De eenvoudige maar diepgaande conclusie luidt dat in Çatalhöyük de twee seksen gelijkwaardig waren.

Laten we terugkeren naar de kaart, of beter gezegd, naar diegenen die daaraan twijfelen en zeggen dat het geen kaart maar misschien iets anders is. Kijk eens naar

Zittende Vrouw van Çatalhöyük

deze 'huis'-vormen. Ze zijn waarschijnlijk, zo zeggen deze stemmen, eerder weergaven van een dierenhuid, zoals van een luipaard, dan een poging om een soort plattegrond te tekenen. Weer een andere theorie luidt dat het weliswaar een kaart betreft, maar dan anders dan de kaarten die we kennen: de kaart is geen poging tot nauwgezet afbeelden of een directe gelijkenis, maar is symbolisch, en hij verwijst naar lang vergeten tradities van aardse magie en geomantiek.

Weliswaar valt er voor elk van deze theorieën wel iets te zeggen, maar zien we daarbij niet over het hoofd dat beelden meer betekenissen kunnen hebben? Is het niet voorstelbaar dat onze kaart op meer dan één manier werd begrepen en gebruikt? Veranderde de betekenis ervan wellicht met de jaren en generaties?

James Mellaart, de Engelse archeoloog die Çatalhöyük heeft ontdekt en deze kaart heeft blootgelegd, was verrast door de mate waarin 'de variaties en onregelmatigheden in de tekening' op de stad leken. Hij bedacht ook dat de bergen werden weergegeven vanwege hun betekenis als een bron van 'obsidiaan, het vulkanische glas waaruit ze hun gereedschappen, wapens, kralen en spiegels vervaardigden'. Daar had hij het bij het verkeerde eind. De inwoners gebruikten obsidiaan, maar volgens chemische analyses kwam dat van veel verder weg, van een plek 380 kilometer verderop.

Mellaart stierf in 2012. Er heerste twijfel over zijn geloofwaardigheid. Hij had de slechte gewoonte om dingen te verzinnen die niet bij zijn theorieën pasten en dat bezoedelde zijn reputatie. Mellaart is echter de ontdekker van Çatalhöyük, hij kende het, en als je kijkt naar de vormen en die bergen is zijn conclusie dat deze muurschildering 'een weergave is van een neolithische stad' niet alleen geloofwaardig, maar ook de beste verklaring voor wat we zien.

De opgravingen in Çatalhöyük gaan verder en elk jaar zijn er weer nieuwe ontdekkingen. Onlangs is er een nieuwe buurt blootgelegd. Toekomstige opgravingen zullen zeker nieuwe inzichten in de betekenis van de muurschildering opleveren. Misschien komen daarbij nog wel meer kaarten tevoorschijn. Ali Umut Türkcan, de leider op de opgravingslocatie, benadrukt dat nog maar een klein deel van Çatalhöyük is blootgelegd. Deze meerlaagse en belangrijke plek stelt, zo vertelt Türkcan, 'het begin van een stedelijke cultuur' voor.

De inwoners van weleer staan ver van ons vandaan. Negenduizend jaar is langer dan ieder van ons zich kan voorstellen. Maar in hun schone huizen, hun liefde voor versieren, hun fascinatie voor de doden en hun gevoel voor orde kennen we hen en herkennen we onszelf.

Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto
Quarto Quarto Quarto

Kaart 2

Quarto Quarto
Kaart van de wegen

van Yu Gong 1137

De eerste moderne kaart

Voor iedereen die denkt dat het moderne leven is uitgevonden in het Westen en daarna rondom de planeet is verscheept naar ‘minder ontwikkelde’ volkeren, zal deze kaart een verrassing zijn. Hij beslaat duizenden kilometers in het oosten en zuiden van China en werd in 1137 in steen gebeiteld. Hij is niet honderd procent nauwkeurig. De noordoostelijke delen van het land zijn vervormd, zodat de belangrijkste rivieren konden worden meegenomen. De opzet is echter duidelijk wetenschappelijk.

Het land is verdeeld in een vierkant raster (iets waar Europese kaartenmakers pas zevenhonderd jaar later mee begonnen). De steden, kustlijnen en rivieren zijn niet geplaatst op basis van traditie of een berekeneerde gok, maar volgens een rationele methode. Deze benadering, dit streven naar een logische regelmaat, maakt deze kaart volstrekt modern.

Onze kaart ziet er niet uit als een blok steen en dat komt doordat hij dat ook niet is: het is een kopie, een frottage of, naar het Engels, rubbing. Dit is hoe de kaart er moest uitzien. Het stenen blok met de originele afbeelding, uitgebeiteld door onbekende handen, is geen monument maar een drukblok. Dat uitbeitelen van de kaart had als doel dat die door middel van wrijven keer op keer kon worden overgebracht. De talrijke kopieën werden wijd en zijd verzonden. De oorspronkelijke steen is een van de vele oude ‘informatieborden’ die je in de stad Xi’an kunt zien in het Beilin Museum, dat is gewijd aan stèles en houtgravures.

We hebben hier niet alleen een kaart met een verbluffende technische verfijning, maar ook een drukproces dat duidt op een ingewikkeld en gecoördineerd systeem van kennisoverdracht. Terwijl dat aan de gang was, toonden Europese kaarten meer sprookjes dan wetenschap. Ze gaven weer waar Jeruzalem zou kunnen zijn (in het midden) en waar allerlei monsters voorkwamen. Als leidraad voor de vorm en locatie van landen, rivieren, steden en kustlijnen waren ze nutteloos.

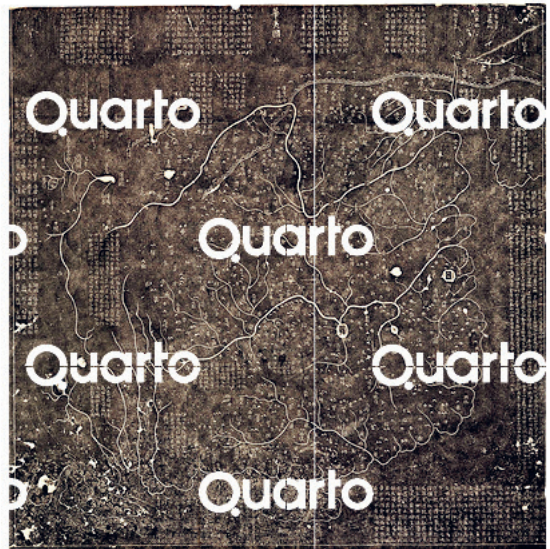
China gebruikte al vele eeuwen voor Europa moderne kartering. En deze kaart geeft een enorm gebied weer. De dikke witte lijnen zijn de rivieren Huanghe en Jangtzekiang, en we kunnen onderaan ook het eiland Hainan zien, het Chinese Hawaï in de Zuid-Chinese Zee. De gehele kaart is bedekt met plaatsnamen en geeft ongeveer vierhonderd administratieve districten en zeventig bergen aan. Er zijn ook vijf meren, de witte vlekken, die zo precies zijn

aangegeven dat we ze kunnen benoemen, zoals Taihu, Dongting en Poyang.

Dit is geen wegenkaart maar een rivierenkaart, met tachtig rivieren. De witte waterwegen slingeren over het oppervlak en ze helpen ons in te zien dat de oude Chinese beschaving gebaseerd was op waterverbindingen en zich langs valleien concentreerde.

Als we de kaart nader bekijken, kunnen we aan de bovenkant wat tekst zien. Die geeft aan dat deze indrukwekkende rationele kaart ook een legendarische man herdenkt. De tekst luidt: *Kaart van de wegen van Yu Gong*, en vertelt ons dat de kaart was gemaakt ter ere van Yu de Grote.

Wie was Yu de Grote? Dat is een fascinerend verhaal. Yu de Grote leefde in de prehistorie, mogelijk

Een wrijfafdruk van 'Kaart van China en de barbaarse landen' uit de Library of Congress

Yu de Grote, door Ma Lin
(circa 1180-1256),
zijden hangende rol

ergens tussen 2200 en 2000 v.Chr. Hij werd ook ‘Yu die de overstromingen bedwong’ genoemd, want het kanaliseren van de Chinese rivieren wordt aan hem toegeschreven. Volgens mondelinge overleveringen sprak Yu over een grote overstroming. ‘De overstelpende wateren leken de hemelen aan te vallen,’ vertelt Yu ons, ‘zodat de mensen verbijsterd en beduusd waren.’ Hij ging meteen aan de slag, verlegde en kanaliseerde rivieren en baggerde ze uit. Hij beweerde dat hij ‘de doorgang voor de stromen door de negen provincies had geopend en ze leidde naar de zeeën’.

Naar verluidt was Yu een man van het volk. Hij at en sloep samen met zijn arbeiders en maakte zijn handen vuil tijdens de dertien jaren dat hij aan zijn grote opdracht werkte. Er wordt echter ook gezegd dat Yu enige niet-menselijke hulp had: een kanalen gravende draak en een reusachtige modder slepende schildpad zouden hem gehoorzamen.

De inspanningen van Yu zijn ruimschoots geprezen en werden na verloop van tijd alsmat fraaier. Toen deze kaart werd gebeiteld, was hij een folkloristisch en verbindend historisch persoon geworden. Zelfs vandaag de dag is hij nog steeds een boeiende en ongewone held. Het idee dat civiel bouwkundigen legendarisch konden

zijn, was iets dat in Europa pas aan het eind van de negentiende eeuw opkwam. Het lijkt erop dat de Chinezen al lang innovatie en nuttige arbeid hebben gewaardeerd en een duidelijk gevoel hadden dat vooruitgang – de verbetering van de staat – zowel nodig als mogelijk was.

Wat er niet op de kaart staat, kan net zoveel openbaren als wat er wel op voorkomt. Er zijn volop rastervierkanten, meren en rivieren, maar de *Kaart van de wegen van Yu Gong* toont geen politieke of administratieve grenzen. We weten dat er in 1137 grenzen bestonden, heel veel zelfs. Destijds was China als een legpuzzel met duizend stukjes, elk stukje was een koninkrijk dat met de andere wedijverde. De stad Xi’an, waar de kaart is gemaakt, was zelf een klein koninkrijk, geregeerd door een plaatselijke krijgshoofd. Wat is hier aan de hand?

Je zou kunnen beweren dat de kaart een wensdroom toont: een stellingname voor de wezenlijke eenheid van alle landen met een Chinese confuciaanse cultuur. Zo beschouwd is de kaart zowel een culturele als een praktische verklaring: hij verkondigt dat op een dieper niveau de Chinezen tot één volk behoren. Er is een ongeveer net zo oude kaart aan de andere kant van de steen en die weerspiegelt ook een krachtig gevoel van nationale identiteit. De titel daarvan luidt: *Kaart van China en de barbaarse landen*. Hij toont de Chinese Muur en geeft beknopte beschrijvingen van Korea, Japan en andere ‘barbaarse’ gebieden.

Deze kaart is al lange tijd een favoriet van kaartgeschiedkundigen. Joseph Needham, een Britse geschiedkundige van de Chinese wetenschap, heeft zijn leven gewijd aan het bewijzen dat veel aspecten van de moderne wereld waren geworteld in China lang voordat ze uiteindelijk in het Westen belandden. Needham had het bij vele zaken bij het juiste eind, en hij had gelijk over deze kaart toen hij schreef dat de *Kaart van de wegen van Yu Gong* ‘het meest opmerkelijke cartografische werk van zijn tijd was in welke cultuur dan ook’.